

Published on www.bilvavi.net

[Home](#) > הכנה לשבת קודש 001 שלושת בחינות הכנה לשבת קודש >

הכנה לשבת קודש 001 שלושת בחינות הכנה לשבת קודש

שבת קודש היא משורשי יסודות היהדות והאמונה. ובאמת, זהו נושא רחב מאד, ועמוק מאד. אם באנו לדבר על תוכן שבת קודש, יכלה הזמן, והדברים לא יכלו.

ננסה בעזרת הבורא ית' לגעת בדברים, בכדי שהם יהיו קרובים אלינו יותר, עד אשר נזכה שתהיה השבת בבחינת כלה, שבאה אל תוכנו.

אימתי הוא תחילת הארת קדושת השבת?

תחילה נבאר אימתי מתחילה שבת קודש. ישנם שבעה ימים בשבוע, ויום השביעי הוא יום שבת קודש. מאימתי הוא תחילת יום שבת קודש?

בודאי שמעצם היום, יש לו את זמנו. אבל נתבונן ונראה כמה וכמה הבחנות, שהאור של שבת קודש מתחיל עוד לפני שמגיעה השבת.

נתבונן תחילה בזמנים הסמוכים לשבת קודש, ומתוך כך נרחיב ונראה שישנם זמנים קדומים יותר ויותר.

מעיקר הדין, השבת צריכה לחול בשקיעת החמה. מדין התורה, היום מתחיל בלילה, ומסתיים בסוף היום שלמחרתו - "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד" (בראשית א,ה). אם כן תחילת זמנה של שבת קודש הוא משקיעת החמה. זהו מעיקרא דדינא. אלא, מכיון שא"א לשער את הזמן המדויק, לכן צריך האדם לפרוש מעט קודם, לצאת מן הספק.

יתר על כן, יש מצות תוספת שבת, והיא מצוה מדאורייתא להוסיף מחול על הקודש, שמוסיפים ומחילים את קדושת השבת כבר מיום ששי, קודם שמגיע זמנה. זוהי אינה חומרא, אלא מצוה גמורה מן התורה להוסיף קדושת שבת קודש - גם בזמן שהוא חול, שאנו מקדשים אותו, ומחילים עליו את קדושת השבת.

יתרה מזו, עד מתי מותר לעשות מלאכה ביום ששי? מלאכה שהיא צורך שבת - מותר לעשות עד השבת. אבל מלאכות של חול שאינם לצורך השבת, מותרות רק עד המנחה. אבל מן המנחה ולמעלה אין לעשותן, כמבואר בגמרא (פסחים נב), ונפסק בשו"ע (סימן רנא).

נמצא אם כן שהאור של קדושת השבת יש לו הדרגה. תחילה תוספת שבת - כמה דקות לפני השבת. ולמעלה מכך - מן המנחה ולמעלה, שאסור לעשות מלאכה מפני קדושת השבת.

יתר על כן, הוא מה שאמרה תורה: "והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו" (שמות טז,ה). כבר בבוקר יום הששי יש מצוה לדאוג לצרכי השבת, ולהכין את מאכלי השבת.

נמצא שהאדם צריך להכין את עצמו לשבת קודש - כבר מיום ששי בבוקר, ולא רק מחצות או מן המנחה ולמעלה [מנחה

קטנה או מנחה גדולה, כמבואר בפוסקים], אלא כבר מיום ששי בבוקר מתחיל המהלך של קדושת השבת. אלו הם דברים שתקפים לדינא, ונפסקו בשו"ע, ולא דברי חסידות ומוסר.

הארת קדושת השבת - שלשה ימים קודם השבת

גם יתרה מזו מצאנו בגמרא (שבת יט,א): "אין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים קודם לשבת". וכן נפסק בשו"ע (סימן רמח). ויש בזה כמה פרטי דינים כמבואר שם. ומ"מ, שלושה ימים קודם השבת מותר לצאת בספינה, אבל מיום רביעי ואילך אסור לצאת, מפני קדושת השבת. ונאמרו בזה כמה סיבות ברבותינו הראשונים, או שמא יבוא לידי חילול שבת, או מפני שיהיה לו צער בשבת, כי שלושה ימים ראשונים האדם מצטער בנוסעו בספינה.

נמצא, שיש הנהגות של שבת, שתחילתן כבר משלושה ימים לפני השבת, מפני קדושת השבת. ומליל רביעי כבר אסור לו לאדם להפליג בספינה.

הרי לפנינו שהדינים של קדושת שבת - מתרחבים.

הטעם הפנימי לשלושה ימים [אף שלא נזכר בגמרא], ידוע מהאריז"ל, כי הרי יש לאדם נפש רוח ונשמה, ובשלושה זמנים בשבת קודש - הם נכנסים באדם [בסוד תוספת], אבל תחילת כניסתן באדם - הוא מיום רביעי:

הנפש נכנסת ביום רביעי, הרוח ביום חמישי, והנשמה ביום ששי. ומשום כך, שלושה ימים קודם השבת אסור לאדם להפליג בספינה, כי הוא מתחיל לקבל את האור של השבת כבר מיום רביעי.

נמצאנו למדים, שישנן כמה וכמה הבחנות בהארת קדושת השבת, קודם השבת: א. פרישה מספק מלאכה בערב שבת סמוך לבין השמשות, ב. תוספת שבת, ג. איסור מלאכה מן המנחה ולמעלה, ד. ששי בבוקר - והכינו את אשר יביאו, ה. שלושה ימים לפני השבת - כבר התחיל אור השבת.

מדתו של שמאי הזקן - מחד שביך לשבתך

אמנם, ישנה הבחנה נוספת רחבה יותר, והיא מדתו של שמאי הזקן, כדאיתא בגמרא (ביצה טז,א): "אמרו עליו על שמאי הזקן כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת, מצא בהמה נאה אומר זו לשבת, מצא אחרת נאה הימנה מניח את השניה ואוכל את הראשונה". הרי שכל דבר טוב שהיה מוצא, כבר מיום ראשון - היה קונה אותו לכבוד שבת. "בית שמאי אומרים מחד שביך לשבתך" (שם), מיום ראשון בשבת יש לדאוג לשבת [לכן אנחנו אומרים: היום יום ראשון בשבת, היום יום שני בשבת].

נמצא שכבר מתחילת השבוע יש אחיזה להארת שבת. והרי שכל השבוע הוא בעצם הכנה לשבת. מתי היא א"כ שבת קודש?

בהסתכלות הפשוטה - שבת קודש היא ביום השבת! אבל כאשר מתבוננים יותר מבחינים, שהשבת מתחילה בעצם כבר מיום ראשון, ויש לזה השלכות למעשה ע"פ דין, כמו שנתבאר.

אבל כאשר נעמיק יותר נבחין, שהשבת מתחילה עוד קודם לכן. כיצד יתכן הדבר?

שבת קודש מתחילה כבר בשבת הקודמת! זהו השורש העמוק של כל שבת, ששורשה בעצם הוא בשבת הקודמת, ולא בשבת הזו בלבד, כמו שיבואר בע"ה.

הרי שמתחילה נתבאר ששורשה של השבת הוא לא רק בשבת, אלא כבר ביום ששי, ולמעלה מכך ביום רביעי, ולמעלה מכך - ביום ראשון. אבל בעומק נבין, שהשבת בעצם מתחילה - כבר בשבת הקודמת.

אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים

נסביר את המושגים. אמרו בגמרא (שבת קיח,ב): "אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים".

יש להבין מדוע דוקא שתי שבתות, שלכאורה אם השבת הוא דבר נשגב כל כך, א"כ גם בשבת אחת היו צריכים להגאל [יש אמנם לשונות במדרשים שאפילו שמרו שבת אחת, ראה זוהר חדש פ' יתרו: "ואלמלא נטרין ישראל שבת אחד כהלכתה מיד נגאלין", אבל לשון הגמרא הוא שתי שבתות], ואם ח"ו לא די בשבת אחת, מדוע דוקא שתיים?

תשובה לדבר: ישנו נידון בגמרא מה דינו של אדם המהלך במדבר, ואיבד את התאריך, ועתה איננו יודע מתי שבת. מה עליו לעשות כדי לשמור את השבת? יש בזה שתי שיטות (שבת סט,ב): "אמר רב הונא היה מהלך במדבר ואינו יודע אימתי שבת, מונה ששה ימים ומשמר יום אחד. חייא בר רב אומר משמר יום אחד ומונה ששה".

כלומר, שלדעה אחת יספור ששה ימים מהיום שבו הוא עומד, וביום השביעי ישבות [ובשאר הימים לא יעשה מלאכות שאינם לצורך חיי נפש, מספק שמא היום הוא שבת, וכתבו בתוס' שם: "אבל להלך יכול כל מה שירצה.. דאי לאו הכי לא יגיע לעולם לישוב"]. והרי שבכדי לקיים את השבת הוא סופר ששה ימים, ולאחר מכן שבת.

והדעה השניה היא בהפך. היום שבו הוא עומד עושהו שבת, ולאחר מכן סופר ששה ימים, ושוב שבת.

לכל הדעות המערכת היא של ששה ימים ולאחר מכן שבת, כל הנידון הוא רק מהיכן יתחיל, האם יתחיל במערכת של ששה ימים ולאחר מכן שבת, או שהשבת תחילה, ולאחר מכן המערכת של ששת ימי השבוע.

מהי סברת מחלוקתן? מבואר בגמרא שם: "במאי קמיפלגי, מר סבר כברייתו של עולם ומר סבר כאדם הראשון". ופירש רש"י: "כברייתו של עולם - ימי חול נמנו תחילה. כאדם הראשון, שנברא בערב שבת ויום ראשון למנינו - שבת היה".

הרי ששורש המחלוקת היא, מהו המבנה של ששת ימי המעשה ושבת קודש. האם ששת ימי המעשה קדמו לשבת קודש, או ששבת קודש קדמה לששת ימי המעשה.

מצד הצורה שנברא העולם הרי שששת ימי המעשה קדמו לשבת קודש. אבל מצד האדם - הרי האדם נברא ביום הששי בסופו, סמוך לשבת, כמו שאמרו בגמרא (סנהדרין לח,א): "אדם נברא בערב שבת ומפני מה.. כדי שיכנס למצוה מיד". כלומר בכדי שיכנס לשבת מיד [כמו שפירש רש"י שם], נמצא שאצל אדם הראשון שבת קדמה, ולאחר מכן באו ששת ימי המעשה.

הרי שלדעה הראשונה המבנה של ששת ימי המעשה בשורשו הוא כברייתו של עולם, ולכן המהלך במדבר סופר ששה ימים ולאחר מכן עושה שבת. אבל לדעה השניה המבנה של ששת ימי המעשה מתייחס לאדם הראשון, ולכן אם אינו יודע מתי שבת משמר יום אחד מיד, ושוב מונה ששה ימים. וחוזר חלילה עד שמגיע לישוב, כברייתו של אדם הראשון, שהיה צריך להכנס מיד לשבת, ולאחר מכן באו ששת ימי המעשה.

ע"פ הדברים האלה פירשו בספה"ק, שזהו עומק מאמר חז"ל הנ"ל - "אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים". שתי שבתות - אלו הן שני סוגים של שבתות. יש את השבת שבאה לאחר ששת ימי המעשה, כברייתו של עולם, ויש את השבת שבאה לפני ששת ימי המעשה.

השבת שבאה לפני ששת ימי המעשה, היא השבת של אדם הראשון, כנזכר בגמרא, שמיד אחר ברייתו היה צריך להכנס לשבת תחילה, ולאחר מכן יצא לששת ימי המעשה.

שני סוגי שבתות - שביתה מפעולה ושביתה של העדר פעולה

אמנם, ישנה הבחנה נוספת שנתבארה בספה"ק, שהיא עמוקה יותר, ונחשבת כביכול פנימית יותר. שהרי בטעם הדבר שנצטוונו על השבת, אומרים חז"ל, שכשם שהקב"ה שבת ממלאכתו, אף אנו צריכים לשבות ממלאכתנו.

מהי שביתה זו שבה שבת הקב"ה ממלאכתו כביכול? - "וביום השביעי שבת וינפש", זוהי השביתה של שבת קודש. אמנם ישנו גילוי נוסף של שביתה שהיה כביכול אצל בורא העולם, והיא השביתה של קודם הבריאה. השביתה הברורה היא כמפורש בפסוק (שמות לא,יז): "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש". זוהי השבת הברורה. ומצד כך הסדר הוא - ששה ימים, ולאחר מכן שבת קודש.

הסוג השני של השביתה, של ההעדר, היא בעצם שביתה של קודם המעשה. לפני שהקב"ה ברא את העולם, הוא לא עשה

כלום כביכול, הוא שבת. זוהי שביתה שקדמה לעולם.

השביתה שבאה לאחר ששת ימי המעשה, לאחר שהקב"ה פעל ועשה כביכול, "בדבר ה' שמים נעשו", אזי כשהגיעה שבת קודש - ושבתי, זוהי שביתה שבאה לאחר הפעולה, והיא השביתה שבתוך העולם.

אבל השביתה העמוקה יותר, היא אותה שביתה שבאה כביכול לפני שהוא ית' ברא את העולם. שביתה זו אינה שביתה ביחס לכך שישנה פעולה, זוהי שביתה כי אין פעולה, שהרי הוא עדיין לא ברא.

שבת קודש - כאילו כל מלאכתך עשויה

על שבת קודש אמרו חז"ל (במכילתא, והובא ברש"י שמות כ,ט): "כשתבא שבת יהא בעיניך כאילו כל מלאכתך עשויה שלא תהרהר אחר מלאכה". ויש להבין, כיצד יכול האדם לראות כאילו כל מלאכתו עשויה, והרי היא לא עשויה? המציאות היא שאדם שפעל פעולה קודם השבת ולא סיימה, הרי שדעתו על מלאכתו, ובכונתו להמשיך בה לאחר השבת.

התשובה לזה היא, שהאדם יכול לראות כאילו כל מלאכתו עשויה בשני אופנים. אופן אחד כפשוטו, שרואה כביכול כאילו נגמרה מלאכתו. ובאופן אחר כגון שמעולם לא היה צריך לעשות את המלאכה, אזי מצידו זה כאילו נגמר. ובדרך משל, נגר שקיבל לבנות שולחן, והלקוח ביטל את ההזמנה, הרי שמצדו המלאכה נגמרה, כי שוב אין צורך ואין סיבה לעשות שולחן.

הסיבה שהדבר מוגדר כגמור, הוא או מחמת שגמרתי אותו בפועל, או מחמת שלא צריך אותו, ואפילו אם לא התחלתי אותו, הרי הוא כגמור. הרי שישנם שני אופנים לתפוס את הדבר כגמור, או מפני שהוא באמת הגיע לסוף, או שהוא גמור מפני שאין לו התחלה, ולכן הכל כאילו עשוי, כי אין צורך בכלום.

אלא שיש להבין מה כוונת הדבר שכל מלאכתך עשויה והכל כגמור, אם אין צורך בכלום?

ביאור הדבר: עשוי פירושו - שלם ללא חסר. כל דבר שהאדם עושה הוא מחמת שיש חסר, לכן הוא בונה אותו, ומשלימו, אבל אם הדבר שלם, אין צורך להשלים אותו.

כביכול קודם שהקב"ה ברא את העולם, היה א"ס לבדו, ולא היה חסר כלום. זהו הענין של "כל מלאכתך עשויה", שהכל עשוי - יש הכל, ולא חסר כלום!

לאחר שנברא העולם בששת ימי המעשה, אזי כשמגיעה שבת קודש - כביכול האדם מפסיק באמצע, ואומרים לו ראה כאילו כל מלאכתך עשויה [ועוד נדבר בזה בע"ה, איך אפשר לומר הכל עשוי, כאשר בפועל זה לא עשוי]. אבל מצד השבת שלפני הבריאה, ברור הדבר שא"א לומר לאדם כפשוטו כאילו כל מלאכתך עשויה, אלא זו אותה שבת שמגלה שיש מציאות של הא"ס לבדו, שאין בה חסר - לא חסר כלום. ואם לא חסר כלום - הכל עשוי, כלומר הכל שלם, הכל מושלם, אין חסר. ולכן לא צריך לעשות מלאכה.

ששת ימי המעשה - ממוצע בין השבת הקודמת לשבת הבאה

א"כ בערכין של זמן - אין תחילתה של שבת קודש רק בשבת עצמה, ולא רק ביום ששי, ורביעי וראשון, אלא השבת קודש מתחילה כבר מהשבת הקודמת.

ומעתה נבין, שכאשר האדם ניגש לעשייה בששת ימי המעשה, שזהו זמן העשייה, הרי שהוא צריך לגשת אליו מהתפיסה של השבת קודש שבאה קודם לכן.

נבאר את הדברים בע"ה. "לקראת שבת לכו ונלכה" - ישנו מהלך שהאדם צועד בכל ששת ימי המעשה לקראת השבת. "מחד שביך לשבתך", כבר מיום ראשון האדם מכין עצמו לשבת שתבוא. ובזה נאמרו כל הדינים שהזכרנו, שהשבת מתחילה כבר מיום ראשון.

אבל בעומק ישנו אופן מקביל לזה, שהאדם צועד ביום ראשון - מהשבת. כלומר, יש שהאדם צועד *אל השבת, שזהו מיום ראשון לשבת שתבוא, וישנו אופן שהאדם צועד *מהשבת.

ששת ימי המעשה הם בעצם ממוצע בין השבת הקודמת לשבת שבאה! כבר הזכרנו, שאחד מן הטעמים מדוע אין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים קודם לשבת, הוא משום שמאז מקבל האדם את חלקי נשמתו: נפש ביום רביעי, רוח ביום חמישי, ונשמה ביום ששי.

ואימתי יוצאים הם ממנו? מבואר בדברי רבנו האריז"ל, שאדם שקיבל את כל שלושת החלקים בשבת קודש, יוצאים הם בהדרגה בשבוע שלאחריו - ביום ראשון יוצאת ממנו בחינת הנשמה, ביום שני יוצאת בחינת הרוח, וביום שלישי יוצאת בחינת הנפש.

נמצא, שכשם שיש תהליך של רביעי - חמישי - ששי, שבהם נכנסים בו חלקי נשמתו של השבת שתבוא, כך במקביל, הימים שלאחר השבת הם כנגד חלקי השבת הקודמת.

"כנסת ישראל היא בן זוגך"

נסה בס"ד להסביר את שני סוגי המערכות הללו.

אמרו במדרש (ב"ר יא, ח): "חד בשבתא, תרי תלתא ארבעתא חמשא ערובתא. שבתא לית לה בן זוג". פירוש, יום ראשון הוא בן זוגו של יום ששי, יום שני הוא בן זוגו של יום חמישי, ויום שלישי הוא בן זוגו של יום רביעי. ואילו שבת קודש אין לה בן זוג. אמנם טעם הדבר לא נתפרש במדרש.

וע"פ הנ"ל יתבאר דברי המדרש היטב, שאכן יש טעם וסיבה להיות הימים בני זוג, שהרי ביום ראשון יש את הנשמה של השבת הקודמת, וביום ששי הנשמה של שבת הבאה. וכן על זה הדרך, ביום שני יש את הרוח של השבת הקודמת, וביום חמישי הרוח של שבת הבאה, בשלישי יש את הנפש של השבת הקודמת, וביום רביעי הנפש של שבת הבאה. זוהי סיבת היות בני זוג. ואע"פ שזו נר"ן של שבת קודמת וזו נר"ן של שבת הבאה, מ"מ שניהם נפש, שניהם רוח ושניהם נשמה.

ובהמשך המדרש שם: "אמרה שבת לפני הקב"ה רבש"ע לכולן יש בן זוג ולי אין בן זוג, אמר לה הקב"ה כנסת ישראל היא בן זוגך".

לכל יום ישנו בן זוג, ראשון וששי, שני וחמישי, שלישי ורביעי. שבת קודש הוא היום היחיד שאין לו בן זוג במערכת של הימים, אלא "כנסת ישראל היא בן זוגך".

מה העומק שבדברים?

שבת קודש היא הבת זוג של כנסת ישראל. ומשום כך "גוי ששבת חייב מיתה" (סנהדרין נח, ב), כמו שבא על אשת איש. שאם השבת היא בת זוג של ישראל, א"כ גוי ששומר שבת דינו כגוי שבא על אשת איש שחייב מיתה, שהרי בני נח הוזהרו על העריות.

שבת קודש - מקור הברכה

ובעומק, בבת זוג זו ישנן שתי בחינות.

יש את ששת ימי המעשה, וישנה שבת קודש. המבט הפשוט שאנו מכירים הוא כמו סולם, שליבה ראשונה - יום ראשון, שליבה שניה - יום שני, וכו', עד שבת קודש - שליבה שביעית. זוהי הסתכלות אחת, והיא נכונה.

אולם מאידך - "לקראת שבת לכו ונלכה כי היא מקור הברכה". שבת קודש היא מקור הברכה, וכן מפורש בגמרא (ראה שבת קיט, א).

מדוע היא מקור הברכה?

אמרו בזה"ק (ח"ב סג, ב): מאי שבת, יומא דביה ניחין שאר יומין, והוא כללא דכל אינון שיתא אחרנין, ומניה מתברכין". שבת קודש היא המקור של כל הימים, וממנה מתברכים כולם.

אלא שלכאורה ישנה סתירה בדברי חז"ל, שהרי מחד למדנו ששבת היא מקור הברכה, וממנה מתברך הכל. ומאידיך אמרו: "מי שטרך בערב שבת יאכל בשבת, מי שלא טרך בערב שבת - מהיכן יאכל בשבת" (ע"ז ג,א), ומשמע שששת ימי המעשה הם הנותנים לשבת. וא"כ מי נותן למי, ששת ימי המעשה לשבת, או שבת לששת ימי המעשה?

קודם שנבאר את הדברים נזכיר כמה נקודות נוספות, ונראה שבעומק הכל אחד.

עסקה של שבת כפול - שביתה קודם פעולה ושביתה לאחר הפעולה

מצאנו מאמר נוסף בענינה של השבת (ילקוט שמות טז,רסא): "כל עסקה של שבת כפול. עומר כפול - שני העומר לאחד. קרבנם כפול - וביום השבת שני כבשים. ענשה כפול - מחלליה מות יומת. שכרה כפול - וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכובד. אזהרתה כפול - זכור ושמור. מזמורה כפול - מזמור שיר ליום השבת". ויש להבין, מדוע באמת כל עסקה של שבת כפול?

ביאור הדבר: עסקה של שבת כפול - אין הכונה בזה להכפלת הדבר, כלומר פעמיים אותו דבר, כמו שמצאנו בגנב שמשלם כפל, שאם גנב מאה צריך להחזיר מאתיים. הכפל של שבת הן בעצם שתי תפיסות בתפיסה של שבת.

"עסקה של שבת *כפול" מקביל למה שאמרו בגמרא "אלמלי משמרין ישראל *שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים" (כנ"ל). כלומר ששתי שבתות - הן שתי תפיסות של שבת, וזהו הכפל של שבת. עסקה כפול פירושו שיש להבין את מידתה של שבת קודש בשתי תפיסות. ישנן בעצם שתי שבתות.

נבאר. הבריאה בנויה בצורה של שביתה - פעולה - שביתה. תחילה היתה שביתה של בורא העולם, ולאחר מכן היתה פעולה, ושוב חוזרת הפעולה לשביתה. הרי שהשביתה כפולה, שביתה בתחילה ושביתה לבסוף. וזהו "עסקה של שבת כפול".

ובתוספת ביאור, אילו היתה זו רק שביתה שלאחר הפעולה, או שביתה שקודם הפעולה - אזי לא היתה הגדרה שעצם המציאות היא שביתה, כי כמו שיש פעולה, כך יש שביתה, והשאלה היא רק מה קדם למה. אבל כאשר אנו מגדירים שביתה - פעולה - שביתה, הגדרת הדבר שבעצם יש כאן שביתה שבאמצעה יש פעולה.

נמצא שעסקה של שבת כפול, ואלמלי שמרו ישראל שתי שבתות, ענינם אחד. כלומר שבעצם הבריאה אלו הן שתי שבתות - משני צדדים, ובאמצע ישנו דבר אמצעי.

שבת קודש - מעין העולם הבא

נתבונן עמוק יותר. השבת שלנו נקראת בלשון חז"ל: "מעין העולם הבא" (ברכות נז,ב). עוד אמרו חז"ל (ב"ר מד,יז): "שלש נובלות הן, נובלות מיתה - שינה, נובלות נבואה - חלום, נובלות העולם הבא - שבת". נובלות פירושו שנושרים מן האילן. השבת שלנו נקראת נובלות - נשירה שנשר מהאור העליון, שהוא עולם הבא.

שבת קודש היא מעין העולם הבא, והעולם הבא נקרא יום שכולו שבת [ראה במשנה סוף מסכת תמיד: מזמור שיר ליום השבת, מזמור שיר לעתיד לבוא, ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים". וראה גם סנהדרין צז,א].

ומעתה, כשם שהשביתה של קודם בריאת העולם נקראת שביתה גמורה, כך גם השביתה של השבת שבאה לאחר ששת ימי המעשה, בעומק התכליתי שבה - זהו יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולם הבא.

הגדרה זו איננה כמו שאנו מורגלים היום - ששת ימי המעשה, שבת קודש, ושוב ששת ימי המעשה. אלא זו הגדרה של כל הששת אלפים שנה אשר מקבילים לששת ימי המעשה, שלאחר מכן בא העולם הבא - אלף השביעי ואילך, שהוא בבחינת יום שכולו שבת, שאין לאחוריו ששת ימי המעשה.

א"כ הסדר הוא שבת - קודם שנברא העולם, לאחר מכן ששת אלפי שנה - שהוא זמן הפעולה, ולבסוף שבת קודש - יום שכולו שבת.

נבין אם כן את המבט של הבריאה. בפשטות אנו רגילים לתפוס שישנם ששת ימי המעשה, ולאחר מכן באה שבת. אבל התפיסה הפנימית יותר היא - שבת, ששת ימי המעשה, שבת.

זהו הסוד שהבריאה של העולם הזה - היא בסוד השבע, והלעתיד לבוא - הוא בסוד שמונה, כידוע. והטעם, כי לפי המבנה של היום, יש לנו שבעה ימים בשבוע. אבל כאשר אנו תופסים שהמבנה של השבוע הוא - שבת, ששת ימי המעשה, שבת, הרי שיש לנו שמונה ימים בשבוע. הדברים הם עמוקים וישרים, והם דברי רבותינו.

סוד השמונה ימים - שביתה פעולה שביתה

המבט המוכר לנו היום, זוהי המערכת של ששת ימי המעשה ולאחר מכן שבת קודש, ולכן השביתה שלנו היא לא שביתה גמורה. שביתה זמנית שאחריה שבה הפעולה. אנחנו פועלים ששה ימים, וכמה אנו שובתים? יום אחד בלבד!

יתר על כן, אפילו אם היה זה שווה בשווה, הרי שיש כאן כח של שביתה מול כח של פעולה, וכח של פעולה מול כח של שביתה. אבל כאשר אנו תופסים את השבוע בסוד השמונה ימים, הרי שהעמדנו בעצם מציאות של שביתה - פעולה - שביתה.

מה כוונת הדבר?

עומק הדברים הוא, שהפעולה יוצאת מן השביתה וחוזרת לשביתה. ודאי שהיא יוצאת משביתה אחת וחוזרת לסוג של אחר של שביתה, שזהו עוד ענין עמוק שטעון ביאור, אבל המבנה של הבריאה בעצם הוא - משביתה לשביתה.

כאשר מבינים שישנו מהלך של ששה ימים ולאחר מכן שבת, צריך להבין מה ההגיון שכבר מיום ראשון נתחיל לטרוח לשבת, והרי שבת היא בסוף השבוע, ומדוע יש לטרוח עבור שבת קודש כבר מיום ראשון - בתחילתן של ששת ימי המעשה?

התשובה הפשוטה היא, שיש אמצעי ויש תכלית. ששת ימי המעשה הם האמצעי לתכלית - לשבת קודש. אבל יום ראשון עצמו, לכאורה לא מאיר בו אור השבת מצד עצמו, כל מה שמאיר בו אור השבת זהו רק מצד שהוא אמצעי להגיע לשבת הבאה.

אלא שכבר ביארנו, שהנפש של השבת הקודמת מסתלקת ביום שלישי, הרוח ביום שני, והנשמה ביום ראשון. וא"כ נמצא, שעצם ההארה של השבת עצמה - מאיר גם בימי החול [ובעומק, לא רק בג' ימים הראשונים של השבוע, אלא בכל ששת ימי המעשה].

נתבאר א"כ, שישנה שבת בתחילה, וישנה שבת בסוף, ואילו באמצע יש את ששת ימי המעשה. ויש להבין מהו אמצע, מה נקרא אמצע בלשון חז"ל הקדושים?

הפעולה היא אמצע - בסוד הפשרה

אמצע הוא מלשון מיצוע. מיצוע הוא בעצם פשרה, כמו שמצאנו בגמרא (סנהדרין ו,ב) בשנים שבאו לדין, מצוה לכתחילה לעשות ביניהם פשרה, שהיא מיצוע [לא מלשון למצות, אלא מלשון אמצע], שבזה אנו לוקחים את שני הצדדים ומביאים אותם לנקודת אמצע מוסכמת [ובלשון הגמ' פשרה נקראת גם ביצוע, כמו בציעת הפת], זהו סוד הפשרה.

סוד הפשרה הוא, שלא נטה לקצה אחד, וגם לא לקצה השני, אלא נעמיד נקודת אמצע מוסכמת שכוללת את שניהם. זהו המובן הלשוני הפשוט. אבל בעומק נבין, שהאמצע הוא לא דבר לעצמו, אלא הוא מיצוע בין שני הקצוות גם יחד. האמצע הוא ביחס לכך שהבאתי מהקצוות לאמצע, והרי שהוא בעצם חלק מקצה האחד, וחלק מהקצה השני.

ומעתה, אם נתפוס את המערכת של השבוע רק כשבעה ימים - ששת ימי המעשה ושבת, הרי שששת ימי המעשה הם לא אמצע! להיפך - הם התחלה. שתחילתו של השבוע ביום ראשון, וסופו בשבת קודש. ומצד כך, ששת ימי המעשה הם לא חלק מהשבת עצמה.

אולם, כאשר אנו תופסים את המערכת של השבוע במהלך של בריאה, שהם ששת ימי מעשה שבאים באמצע של שני קצוות, של שתי שבתות - שבת בצד זה ושבת בצד זה, וששת ימי המעשה באמצע, הרי שבעומק לקחנו את שני הקצוות ומהם המשכנו נקודה אמצעית.

בסוד העיגול - השבת היא נקודת האמצע

הזכרנו א"כ שתי הבחנות של שבת קודש, אופן אחד בסוד סולם - יום ראשון, שני, שלישי, עד השליבה השביעית שהיא שבת קודש. זהו האופן הפשוט והידוע. והאופן השני של שבת קודש הוא: שבת, ראשון שני עד שבת קודש לבסוף. והאופן השלישי של שבת קודש הוא, שישינה נקודת מרכז, וממנה יוצאים כל הששה, ונקודת מרכז היא נקראת נקודת אמצע. מהי התפיסה הזו? בעומק התפיסה הזו היא, שהאמצע שאנו מכירים - הוא בעצם נקודת מרכז.

נבאר. ישנו אופן של שבעה ימים - ששת ימי המעשה, ולאחר מכן שבת קודש. זוהי תפיסה ברורה. וישנו אופן של שבת קודש, ששת ימי המעשה ושבת קודש - מבנה של שמונה. וכבר ביארנו, שהאמצע הוא הגדרה של מיצוע, לקחנו אמצע משני הקצוות - בין שבת לשבת, ובנינו נקודת אמצע, ונמצא שכל ששת ימי המעשה הם אמצע ביחס לשני השבתות.

אמנם, ישנה נקודה עמוקה יותר. כאשר מתגלה בעצם היום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים, אז מתגלה [לפי הציור של העיגול] נקודת האמצע, ואזי מתגלה שהאמצע - הוא השבת.

ברור א"כ, שמצד התפיסה של ששת ימי המעשה ושבת, הרי שששת ימי המעשה הם לא שבת, רק יכולים הם להיות אמצעי להביא לשבת. אבל מצד התפיסה של שבת בצד אחד, ושבת בצד שני, וששת ימי המעשה באמצע, הרי שאנו מבינים שהשבתות הם בקצוות, וששת ימי המעשה הם חלקים מהקצוות של השבת. זהו המיצוע.

אבל מצד התפיסה היותר עמוקה - זהו יום שכולו שבת [לא רק מכאן ולהבא, אלא למפרע]. אם כולו שבת, אז האמצע הוא נקודת המרכז שהוא שבת [זוהי התפיסה של העיגול, שהמרכז שבעיגול הוא נקודת השבת. אבל לפי התפיסה של הסולם, הרי שהמרכז הוא ברביעי ולא בשבת].

שבת קודש בתפיסה של אדם הראשון קודם החטא

אילו לא חטא אדם הראשון, היה נכנס מיד לשבת, ומיד היה יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולם הבא.

נתבונן א"כ בתפיסה של אדם הראשון, אילו לא חטא אדם הראשון, האם היו אז ששת ימי המעשה? הזכרנו לעיל את הגמרא בשבת, באדם שהיה מהלך במדבר ואינו יודע אימתי שבת, אם מונה ששה ימים ומשמר יום אחד - ששת ימי המעשה ולאחר מכן שבת, כברייתו של עולם. או שמשמר יום אחד ומונה ששה - שבת ולאחר מכן ששת ימי המעשה, כאדם הראשון. אילו לא חטא אדם הראשון ונכנס לשבת כראוי, היה מגיע ליום שכולו שבת ומנוחה. א"כ, מצד תפיסתו של אדם הראשון האם היתה הבחנה של ששת ימי המעשה של פעולה?

כאן נגענו בתפיסה השלישית. נתבאר שלוש תפיסות של שבת קודש: התפיסה הראשונה היא התפיסה הידועה - ששה ימים ולאחר מכן שבת קודש. תפיסה שניה - שבת קודש, ששה ימים, ושבת קודש. תפיסה שלישית - כל השמונה ימים הם בעצם רק שבת קודש.

התפיסה של ששה ימים ולאחר מכן שבת, זוהי התפיסה שגלויה לנו לפי סדרי הימים הברורים. התפיסה השניה - שבת, ששה ימים, שבת - היא עמוקה יותר, היא שייכת לקודם החטא בהעלם, אבל היא קיימת. אולם התפיסה השלישית היא התפיסה של אדם הראשון אילו לא חטא אלא היה מתעלה, והיא נעלמת מאיתנו ביותר. לפי תפיסתו של אדם הראשון, אילו היה מתעלה בהגיע שב"ק, היה מצב של שבת קודש וששת ימי המעשה שגם הם שבת קודש, ותו לא. זוהי התפיסה העמוקה ביותר.

נמצאו ג' תפיסות: ששת ימים ושבת, שבת ששת ימים ושבת, או יום שכולו שבת מעיקרא. התפיסה הראשונה היא בהבחנה של שבע, ושתי התפיסות האחרונות הן של שמונה - שבת ששת ימי המעשה ושבת, ויש שמונה שהכל שבת.

שבת מלשון - תשובה

נבין אם כן, שישנן שלושה מבטים בתפיסה של שבת קודש. תכלית כל הנבראים, כידוע, לשוב בתשובה תחילה מהחטאים הפרטיים של כל או"א, ולאחר מכן לשוב מהחטא הראשון השורשי - חטא עץ הדעת, חטאו של אדם הראשון. ולאחר מכן לשוב למקור העליון שלמעלה מן אפשרות של חטא כלל. וידוע בספה"ק, ששבת קודש נקראת שבת מלשון - תשובה. שבת

מלשון לשוב.

שבת קודש, הוא אחד מזמני התשובה המבוארים בספה"ק [בשלה"ק ועוד]. ישנם ארבעה זמני תשובה בכללות: א. בכל לילה, מה שנקרא בזוה"ק מארי דחושבנא, בעלי החשבון [ראה זוהר ח"ג קעח,א: "מארי דחושבנא הא אוקמוה דבכל ליליא ויליא עד לא ישכב ועד לא נאים, בעי בר נש למעבד חושבנא מעובדוי דעבד כל ההוא יומא, ויתוב מנייהו ויבעי עלייהו רחמי". עי"ש], ב. ערב שבת, ג. ערב ר"ח, ד. ערב ר"ה.

סיבת הדבר שערב שבת קודש הוא זמן של תשובה, הוא משום שבשבת קודש הכל שב לשורשו.

"מזמור שיר ליום השבת (תהלים צב) וגו', א"ר לוי המזמור הזה אדה"ר אמרו, ונשתכח מדורו ובא משה וחדשו על שמו" (ב"ר כב,ג). מתי אמר אדם הראשון את המזמור הזה? מבואר במדרש שם, שלאחר חטאו של קין "פגע בו אדם הראשון, אמר לו מה נעשה בדינך, א"ל עשיתי תשובה ונתפשרתי. התחיל אדה"ר מטפח על פניו, אמר כך היא כחה של תשובה ואני לא הייתי יודע, מיד עמד אדה"ר ואמר מזמור שיר ליום השבת". ויש להבין במה קשור מזמור שיר ליום השבת, לתשובה? אלא שהשבת היא עצמה התשובה.

הרי שהשבת היא בעצם האור של התשובה לחטאים, ראשית לחטאים של כל אדם ואדם, לב יודע מרת נפשו. אבל לאחר מכן יש להחזיר את השבת למצב שהיתה צריכה להיות - אילו לא היה חטא כלל.

האור הפנימי של שבת קודש

האור של שבת קודש מצד הזמנים, הוא בעצם השורש של כל המועדות כולם. שבת נקראת קביעא וקיימא, ואילו שאר המועדות תלויים בקביעא דירחא (פסחים קיז,ב). שבת קבועה וקיימת מששת ימי בראשית, ואינה תלויה בקביעות בי"ד. משא"כ המועדים, שהם תלויים בקביעת החודשים.

שבת קודש נקראת יומא דנשמתא. זהו שורש האור של שבת קודש שאליו נכספת כל נשמה מנשמות ישראל. תכלית הדברים שאנו מלבנים כאן בענינה של שבת קודש, הוא להגיע בעצם לאור הפנימי שקיים בשבת.

השבת נמצאת אצל כל אחד, ואין זה משנה היכן הוא נמצא. ישנם מצוות שהם ביד האדם אם יבואו לו או לא, כגון ארבעת המינים ומצה, שאם אין לו - לא יוכל לקיים את המצוה. אבל שבת קודש מגיעה אל כל אדם.

כאשר שבת קודש מגיעה ברובד החיצוני שבה, זהו זמן בלבד, אבל ברובד הפנימי שבה - זהו אור. מהו האור של שבת קודש, האור אשר אנו מיחלים ומצפים לקבל בשבת קודש?

סוג ראשון של אור, זהו אור שטרחנו עליו בששת ימי המעשה - "מי שטרח בערב שבת, יאכל בשבת". נבאר. לפי הסדר הפשוט, ביום ראשון נברא העולם, והשבת באה לאחר מכן. נמצא, שההתחלה היא לא מהשבת הקודמת, אלא ביום ראשון, ואם יום ראשון קדם לשבת, לא יתכן שהשבת תהיה המקור של יום ראשון, כאשר היא באה אחריו.

מצד כך אמרו חז"ל: "מי שטרח בערב שבת - יאכל בשבת". האור של שבת קודש - זהו האור שהאדם מקבל כפי מעשיו שטרח בששת ימי המעשה. כפי האור של קדושת מעשיו בששת ימי המעשה - כך מאיר לו האור של שבת קודש.

אור זה שהאדם מקבל כפי מעשיו, האם זו הארת שבת שמאירה לפי השביתה או לפי הפעולה?

מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת - אור של פעולה

כאן ישנה נקודה עמוקה. שבת היא מלשון שביתה. אולם בהבחנה זו, האור שמאיר לו בשבת הוא הפעולה! זוהי שבת בבחינת מי שטרח בערב שבת, הוא טרח ועשה פעולה, לכן האור שמאיר לו בשבת בסוד המנוחה - הוא בעצם מה שהוא טרח. זוהי מנוחה ביחס ובערך לטרח.

השבת אצלנו, היא בבחינה זו. זוהי שבת של תולדה של החטא, כי אילו לא חטא האדם, לא היה אצלו ששת ימי המעשה. היה רק מעשה של בורא העולם, ולא מעשה של האדם.

"מי שטרם בערב שבת יאכל בשבת", האם זו טרחה של האדם, או טרחה של בורא עולם? מובן שזוהי טרחה של האדם. וא"כ, השבת הזו של "מי שטרם בערב שבת יאכל בשבת", זוהי שבת שמגיעה לאדם מחמת שכולנו אחר החטא של אדם הראשון - חטא הקדמון [זוהי שבת של הלבושים, שנתלבשה בהם לאחר החטא].

זהו האור הראשוני שאנחנו יכולים לקבל בשבת. כלומר, שהמעשים עצמם שעשינו בששת ימי המעשה, מאירים לאדם יותר כאשר שבת קודש באה. בששת ימי המעשה ישנה את האפרוריות של החומר, ולכן המעשים אינם מאירים כל צרכם. אבל בשבת קודש, שהשבת מלשון תשובה כנ"ל, הרי שגם המעשים של האדם שבים אל שורש, ומאירים יותר. ולכן "מי שטרם בערב שבת - יאכל בשבת".

זוהי ההבחנה הראשונה של שבת קודש, ולואי שכולנו נזכה לה.

יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים

ההבחנה השניה היא, שהאדם יוצא מהשבת, ומגיע לשבת. אדם שיוצא משבת ומגיע לשבת, הרי שבששת ימי המעשה שלו, מאיר האור של השבת הראשונה. ומצד כך, אין זו הגדרה של "מי שטרם בע"ש יאכל בשבת", כי זה לא אור של הפעולה, אלא זהו אור ששורשו - שביתה. אמנם, בעומק הדבר יש להבין, מהי א"כ התפיסה של הפעולה שם, אבל מ"מ אנו רואים שהמקור של ההארה - היא השביתה.

זהו האור של אדם הראשון אילו לא חטא, והיה נכנס לשבת, והוא בא לאחר התפיסה של ששת ימי פעולה של בריאת העולם.

למעלה מכך היא ההבחנה השלישית שזכרנו, שאילו לא חטא אדה"ר אלא היה מתעלה, המצב אליו היה מגיע הוא - יום שכולו שבת, זהו בעצם התפיסה השלישית העמוקה, שאליה שואפת כל הבריאה להגיע.

השבת שיש לנו היום, היא מעין עולם הבא. כאשר יש לאדם את השבת, הוא יכול לתפוס אותה כמו שהיא כאן. אבל מכיון שהשבת היא "מעין", הרי שהיא באה להביא לאדם געגועים למקור.

אם מגיע האור של שבת קודש, והאדם מסתפק בכך, יש לו אמנם את האור של שבת קודש, אבל זהו כמו שנתנו לאדם פירור מתוך ככר שלם, והוא שבע מאותו פירור.

השבת שיש לנו היום היא מעין העולם הבא. וא"כ, מחד היא צריכה ליצור תענוג באור של השבת קודש שלפנינו, אבל מאידך היא צריכה ליצור אצלנו מעין העולם הבא - יצירת געגועים לאותו עולם. לשם הנפש משתוקקת להתחבר - ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולם הבא.

השבת מגשרת בין העולמות - עוה"ז ועוה"ב

ראשית אנו צריכים שתהיה לנו את השבת הראשונה בנפש, ולאחר מכן צריך שיהיו לנו געגועים לרובדים הפנימיים יותר. כשיבוא משיח צדקנו אז יהיה העולם הבא, ובע"ה נזכה לשלמות ההארה שלו לעתיד לבוא. אבל כעת ישנו מהלך שבו אנו צועדים כדי להגיע לאותו עולם הבא.

וביתר ביאור: ישנו העולם הזה, וישנו העולם הבא. בין כל שני דברים, ישנו שביל. לדוגמא, בין שני ערים שיש ביניהם נהר, ישנו גשר המחבר ביניהם. מהו הגשר שבין העוה"ז לעוה"ב? שבת קודש שהיא מעין העולם הבא - היא הגשר.

כיצד בונה האדם את הגשר? ראשית הוא צריך לדעת שישנה עיר בצדו השני של הנהר, כי אם אין עיר הרי שהוא לא יבנה גשר. לאחר שברור לו מהעיר שבצד השני - אז הוא מנסה לבנות גשר. בלשון הספה"ק הגשר קרוי - צינור. ישנו צינור שמחבר בין שני הקצוות. צנור בהיפוך אותיות - רצון, כידוע.

ראשית אנו צריכים לדעת מהי השבת הפנימית, העמוקה, ולאחר מכן לבנות רצון - לבנות געגועים לאור הפנימי של אותה שבת. וכפי רמת הגעגוע, כך תהא הרמה שיזכה לה האדם לעתיד לבוא. ולא רק לעתיד לבוא, אלא כבר היום, לפי רמת

הגעגוע - כך האדם מקבל יותר התנוצצות ויותר הארה, מהאור של הלעתידי לבוא.

כאשר באנו בע"ה לעסוק בשבת קודש, קבלנו כאן כהקדמה - את שלושת ההבחנות של שבת קודש. תחילה קבלנו את התפיסה של השבת שאנו מכירים היום, שהיא השבת הראשונה שקרובה אלינו, ועליה אנו צריכים לעמול. לאחר מכן התפיסה של שבת קודש שהיתה בשעה שנברא האדם הראשון, שבת - ששת ימי המעשה ושבת. ולמעלה מכך התפיסה העמוקה יותר, שהיא בעצם האור של השביתה הגמורה, והוא האור שאליו היה זוכה אדם הראשון בשבת קודש - אילו לא חטא.

- [\[הכנה לשבת קודש\] 1\]](#)

Source: <http://bilvavi.net/shiur/001-שלושת-בחינות-הכנה-לשבת-קודש>

Links

[1] <http://bilvavi.net/shabbos.preparation>